

AlcM) —fer a vol dir 'jugar a' en el Ross.—: sembla compost amb una onomatopeia žžm! del qui passa brunzint.

Passallis: com a pas d'un corrent d'aigua, designa diverses varietats: 'paviment ferm sotaiguat que es fa dins un corrent d'aigua travessat per un camí, per tal que els vehicles passin llisos sense entrebancar-se en rocs ni còdols' [1925, JPla]: n'hi ha molts sobretot a les diòcesis de Girona i Elna; també els vianants hi passen a gual sense perill: «—Bon dia, Irene. I doncs?, hi ha gaire aigua al *passallis*? —Ja t'he dit que no miris. ¿Que no veus que m'he de posar les mitges?» (s'ha hagut de descalçar, i ingènua creu en la galanteria d'ell), Coromines (*Prometeu*, I, p. 34); 'pont baix amb un gros clavegueró a sota per on pot passar l'aigua, mentre no hi hagi riuada' (Boadella, 1939; Figueres, c. 1911); 'pontet damunt un gros rec o agulla de regatiu' (Malloles de Perp., Vilanova d. I. Rib., 1959, 1960); 'empalzada o pared recia que se hace para salvar los terrenos que lindan con las aguas de los ríos' (Camprdon, *DAG*). L'àrea del mot segueix occità endins: Comenge *passalis* «barrage de pieux qu'on fait dans la rivière» (Fos, però no hi ha relació amb oc. ant. *paissel* «petit pieu» a desgrat de Rohlf, *RLiR* VII, 155); *Le Passelis* nom d'una sèquia i d'un mas en dos pobles de l'E. i NE. de l'Aude, Sabarthès (*DictTop.*), oc. mod. *passo-lis* (*TdF*) 'construcció per passar un riu' > fr. *passel-lit* [S. XVII] i roergàs *passoliech*, però AntThomas (*Rom.* XLII, 417-8) ja s'adonà de la bona etim. i que aquests eren fruit d'una contaminació de *LECTUM*.

En fi, un sentit diferent: +*passa-llis* s'usà, almenys durant les guerres civils, amb el sentit de 'salconduit', i potser fóra mot a preferir en la llengua comuna, com a terme més «llis» i comprensible de tothom que no aquell arcaisme: «una persona pacífica», navegant per l'Ebre «va resoldre baixar i demanar un *passa-llis* al governador de Miravet, no fos que riu avall els carlins li'n fessin alguna», Coromines (*Silèni*, XVII, p. 218).

Passamà 'cinta de guarniment' [1389, *DAG*.; 1384, *AlcM*], 'peça de barana' [fi S. XIX]: «la varandilla del presbiteri és ben treballada, de ferro, ab ~ de llautó», B. de Maldà (*Excurs.*, p. 26): una cosa i altra fetes perquè s'hi passi la mà evitant danys al gènere o a la persona. *Passamaner* [1542, *DAG*.] «seriochordarius» (OPou, *TbPu.*, 164); «en lo carrer Ample les més de les butigues són de brodadors, *passamaners*, quinquillayres y altres de est gènere, en molts carrers y places de la Ciutat», B. de Maldà (*Excurs.*, p. 6; *Coll. B. V.*, 146), *passamanera*: «la germana de la Tuietes, nomenada Eulàlia, bella ~ esta que és ---» (id., id., 99); *passamaneria* [Lab. *DAG*.]; *passamaner*, -*anat* [1597, *DAG*.].

Passamill [*DAG*.] *Passamuntanyes* [*DAG*.] *Passapertot*, -*pertuü*. *Passapont*. *Passaport* [Lacav.], probablement pres del fr. *passoport* [c. 1520, i ja en el S. XV, com sigui que el gal·licisme alemany ja es registra el 1498, *MLN* xxxvii, 394], cpt. amb *port* perquè permetia desembarcar sense entrebanc en un port estranger. *Cap de passa-ports* anomenen els sirgadors

de l'Ebre, una soga molt forta que usen quan hi ha imminència d'embarrancar (Bladé Desumvila; cita s. v. *SAMUGA*).

Passapresilles. *Passapunt* [Labèrnia, 1840]. *Passaracons*. *Passa-regnes*. *Passa-rius*. *Passa-serres*. *Passa-sorres*. *Passatall*. *Passatempo* [Lacav.].⁸ *Passaterres*. *Passatirant*. *Passatú*. *Passavant* [*DAG*.] < *passa avant*; *passavantejar*. *Passavera*: sembla resultant d'una haplogogia de *passa-ribera*. *Passavetes*. *Passavi*. *Passavila* [*DAG*.]. *Passavius*. *Passavolant* [1497, *DAG*.]. *Passaxot*. *Traspasacamins*.

PAS, adv. reforçador de la negació: en l'origen fou idèntic al substantiu *pas*, havent nascut com a element reforçatiu a la manera com nasqueren *no n'hi ha gens* (NON EST GENUS 'no [de cap] mena'), *no raja gota*, *non ne mangiano mica*, *je n'escris point* etc., o sigui afegint-hi al verb el nom d'una cosa minúscula d'entre les que constitueixen, donat el significat de certes agrupacions de verbs, la mena de complement que és més habitual a cada una. *Pas* es generà, doncs, en combinacions com *no camin pas* <'no camino ni un pas'>, *no m'hi acostaré pas*, *allà no hi cap pas*, i des d'aquestes, ampliant progressivament el seu radi d'aplicació, es generalitzà després a tota mena de verbs.

L'adv. intensiu *pas* és mot comú al català amb la llengua d'oc i el francès, però aquests han acabat per ampliar-lo tant, que en ells *pas*, deixant de ser un intensiu, s'ha convertit en l'exponent màxim de la negació indiscriminada (mentre que *non*, *ne*, s'han tornat allà mots caducs sovint omesos del tot). En canvi en català (com descabdellà bé i millor Fabra des de les seves primeres obres, i plenament sobretot en les gramàtiques de 1912 i 1918) ha restat com a reforçador, amb ús imprescindible de *no*, i en particular amb el matis distintiu d'una negació per dir-ho així, adversativa: 'no', en contra del que tu dones a entendre, 'no' a diferència del que hom podria suposar i matisos anàlegs. Renunciem aquí, donat el caràcter no gramatical d'aquest llibre i màximament etimològic, amb complements històrics i dialectològics, a exposar i estudiar els altres usos de *pas*, remetent-nos als llibres de Fabra, a les obres sintàctiques de Par, Moll etc.

Pas sorgeix ja des del nostre primer text literari i apareix abundantment a tots els textos d'escriptors medievals; i des dels orígens es mostra amb notable constància del matis que hem designat, sintetitzant, com a «adversatiu»: «aizò afermà Sent Agostí —*Si res aliena non redditur --- penitentia non agitur*. Aizò dix que no perdonaria Déus *pas* lo pecad ad om que aja altrui aver, si no-l red e no sse n'acorda ab él, si far o pod», *Hom.*, 5r20. «Respòs lo mestra: —Jo no creu *pas* que una rata hic pogués exir que vista no fos», Desclot (quan el rei traïdor demana al mestre d'obres del Castell un forat per escapar-se del rei sobirà dels catalans), *Cròn.* (§ 134, *NCL* iv, 86.4). *No i no pas* un al costat de l'altre mostren la diferència que els destria: «La sua ànima no hac *pas* oblidada la santa devoció de Blanquerna, ni fortitudo *no-s* trigà a enfortir son coratge contra la corporal natura», Llull (*Blanq.*, *NCL* I, 61.27): com si hagués dit 'temeu que l'havia